

Rytterfægtningen ved Vorbasse

den 29. Februar 1864.

Foredrag ved »Historisk Samfund for Ribe Amt«s Møde i Bække
den 25. September 1903.

Af Premierløjtnant **O. F. Gedde**, Ribe.

EFTER at Dannevirkestillingen var opgivet Natten mellem den 5. og 6. Februar 1864, gik Størstedelen af den danske Hær tilbage til Flankestillingen Dybøl—Als, og kun en mindre Del, nemlig 3. og 4. Division, bestemtes til at besætte den nørrejdyske Grænse.

Den oprindelige Ordre for disse 2 Divisioner lød paa at yde saa stærk Modstand som mulig ved Grænsen. Tvang Fjendens Overmagt dem tilbage, skulde 3. Division gaa til Fredericia, medens 4. Division skulde trække sig op gennem Nørrejylland. Divisionen skulde søge at gøre Fjenden saa megen Skade som mulig og forhindre ham i at brandskatte.

Hvorledes disse Opgaver løstes, skulle vi ikke komme nærmere ind paa her; men kun beskæftige os med en enkelt Eskadron af 3. Dragonregiment, nemlig 5. Eskadron under Kommando af Ritmester Moe. — Denne Eskadron havde den 15. Februar erholdt Ordre til at afgaa fra Hesselballe, hvor den laa i Kvarter, til Estrupgaard for derfra at bevogte Overgangene over Kongeaaen ved Skodborghus og Foldingbro samt ved Patrouiller og civile Folk skaffe sig Underretning om

Fjendens Foretagender mod Vest og stadig holde Divisionen underrettet herom. — Under en eventuel Tilbagegang skulde Eskadronen ved sin Optræden søge at bringe Fjenden den Tro, at vi havde større Troppemasser i den vestlige Del af Jylland. — I Overensstemmelse med det Eskadronen tildelte Hverv træffe vi den, den 16. Februar, med Hovedstyrken paa Estrup, Feltvagter ved Skodborghus og Foldingbro — hvorfra patrouilleredes mod Jels, Rødding og Ribe — og Observationsposter i Vejen og Eskelund. Med Assistance af Civiløvrighederne ordnedes i Løbet af de følgende 2 Døgn Estafetlinier til Vamdrup, Ribe og Varde med Observation de paagældende Steder. — Allerede den 19. om Morgenen erholdt Eskadronen imidlertid Ordre til at trække sig tilbage og søge nærmere Forbindelse med Divisionen, der var gaaet tilbage til Vejlestillingen.

Den 22. træffe vi Eskadronen i Bække, hvorfra langt udgaaende Patrouiller udsendtes mod Syd og Vest. Den 23. meldes fra Sognefogden i Gjesten, at en fjendtlig Patrouille paa ca. 70 Heste var gaaet frem over St. Andst og havde gjort Holdt i Vejen. Da man formodede, at Fjenden vilde gentage denne Patrouillegang den følgende Dag, gik Eskadronen frem til et Baghold ved Vejen Mølle; men Fjenden viste sig ikke. — Som Følge af, at Fjenden gennem civile Efterretningsmænd stadig blev holdt underrettet om Eskadronens Bevægelser, forlagdes denne — for at vildlede Fjenden — den 24. om Eftermiddagen til Vorbasse, men efterlod dog en Observationspost i Bække.

Den 26. søgte Eskadronen at afskære en fj. Eskadron, der var gaaet frem til Ø. Gjesten; men denne erholdt for tidlig Melding om vor Fremrykning, hvorefter den skyndsomst forsvandt. For at skuffe Fjenden, der som

alt nævnt stadig beholdt Efterretninger gennem Spioner, gik Eskadronen ikke tilbage til Vorbasse, men derimod til Fitting. Den 27. udsendtes kun de sædvanlige Patrouiller. Den 28. forlagdes Eskadronen atter til Vorbasse, og det var da Bestemmelsen, saafremt Meldingerne fra Patrouillerne ikke vare foruroligende, at afholde Hesteparade, som i høj Grad tiltrængtes, den 29. om Morgen. Ved samme Lejlighed vilde den Medicin blive uddelt, som Distriktslægen fra Grindsted havde anordnet for Eskadronens Syge.

Eskadronen var den 28. fordelt som følger:

Sikringsdele	{	1 Underofficer og 6 Mand: Feltvagt ved Kragelund Huse.
		1 Underkorporal og 6 Mand: Feltvagt ved Bække.
		1 Overvagtimester (Jøns), 1 Underofficer, 1 Underkorporal og 15 Mand: Piket ved Skjødegaard.

1 Officer (Sekondløjtnant Sauerbrey) og 20 Mand indkvarterede paa Skjødebjerggaard og Resten, 2 Officerer (Ritmester Moe og Premierløjtnant Castenskjold), 4 Underofficerer, 1 Trompeter og 41 Menige indkvarterede i Vorbasse.

Om Fjenden vidste man, at han stod med sine yderste vestlige Forposter Syd for Lejrskov, og at der derfra foretoges Patrouilleringer i Omegnen. Da de Patrouiller, der den 28. om Aftenen vare fremsendte over Gjesten, vendte tilbage om Morgen den 29. og meldte, at alt var roligt hos Fjenden, samt da Sognefogden fra Gjesten, Gaardejer Hansen, der kom til Vorbasse om Morgen, heller ikke havde hørt noget til Fjenden, bestemte man at afholde Hesteparaden. Denne blev afholdt i Vor-

basse, og Mandskabet sendtes, efterhaanden som de vare færdige, tilbage til Kvartererne.

Da de sidste Dragoner vare redne bort, omtrent Kl. 11, indtraf samtidig følgende Meldinger: En Spionefterretning, at fj. Husarer om Morgenen Kl. 5 vare brudte op fra Gjelballe og Vranderup. Melding fra Pikettet, at Forposterne bleve angrebne. Melding fra Feltvagterne, at disse vare kastede, og at ca. 2 fj. Eskadroner gik mod Vorbasse. En Stafetefterretning fra Bække, at fj. Husarer vare i Gjesten.

Løjtnant Sauerbrey red nu hurtigst mulig i Retning af sit Kvarter paa Skjødebjerggaard, medens der i Vorbasse blev blæst til hurtig Udrykning, og Bagagen dirigeredes tilbage til Heinsvig. Cirka 10 Minutter efter at Meldingerne vare indtrufne, var der i Vorbasse samlet nogle og tredive Dragoner, med hvilke Eskadronschefen, Ritmester Moe, og Premierløjtnant Castenskjold rede mod Skjødebjerggaard, medens en Underofficer fik Ordre til at samle de Folk, der endnu ikke vare mødte, og med disse indtage en Observationsstilling mod Bække.

Forinden vi gaa videre i Beskrivelsen af den Fægtning eller rettere den Række af Sammenstød, som nu fandt Sted, skulle vi med et Par Ord omtale den Fjende, Eskadronen havde over for sig.

Et fjendtligt Detachment under Kommando af Oberstløjtnant v. Rantzau, der laa indkvarteret i Vranderup, Gjelballe og Skanderup, havde gennem sine Rytterpatrouiller erholdt Melding om, at en dansk Eskadron laa i Vorbasse og Bække. Som Følge heraf befalede Oberstløjtnant Rantzau, at der den 29. skulde foretages en Rekognoscering i denne Retning. 4. Eskadron af 8. Husarregiment skulde fra Gjelballe over Egholt og Ravnholt rykke mod Bække. 2. Eskadron fra Skanderup

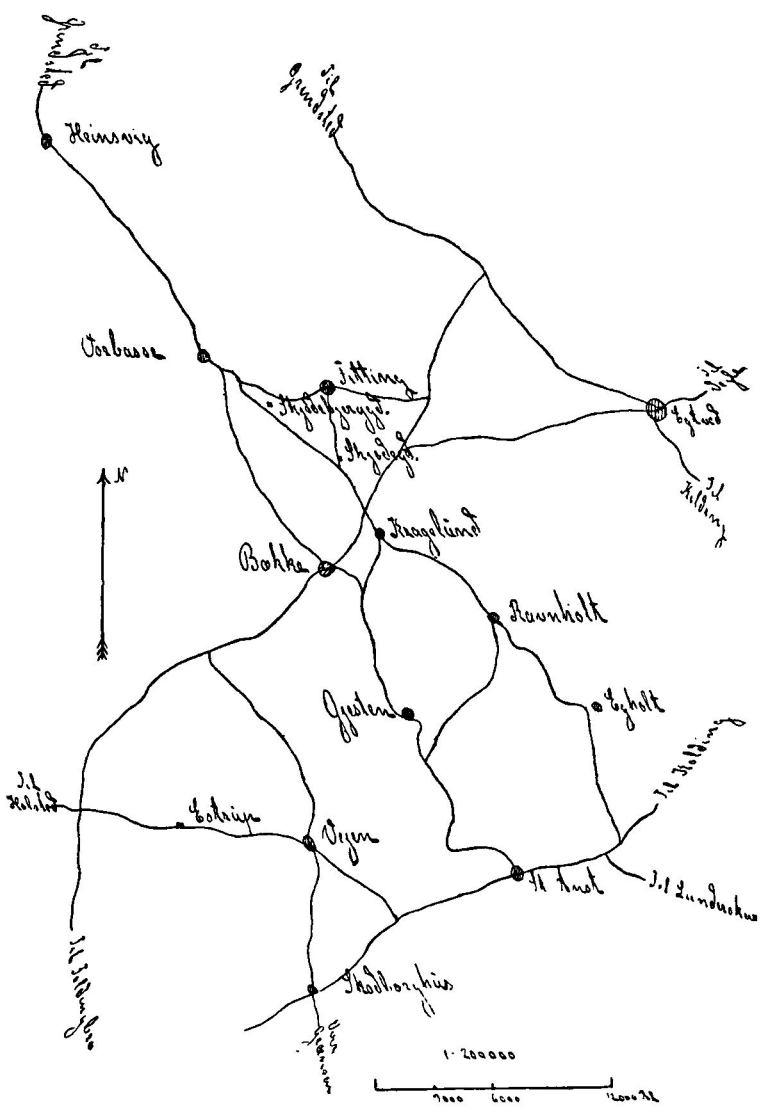
over St. Andst og Vester Gjesten sammesteds hen, for derefter i Forening at gaa mod Vorbasse. Af disse 2 Eskadroner er det egentlig kun 4. Eskadron under Ritmester v. Grodtzki, der kom til at tage aktiv Del i Kampen ved Vorbasse.

Efter disse orienterende Bemærkninger angaaende den fjendtlige Styrke, vende vi tilbage til vore Forposter for at følge Kampens Gang.

4. Eskadron kastede sig over Feltvagten ved Krage-lund Huse, medens 2. Eskadron overfaldt Feltvagten i Bække. Begge Steder blev 1 Dragon tagen til Fange. Efter at vore yderste Forposter saaledes vare kastede, rykkede hele 4. Eskadron og en Deling af 2. Eskadron (3 Delinger bleve holdende i Bække) frem mod Skjødegaard, hvorfra Pikettet under Overvagtimester Jøns kastede sig imod dem. At denne lille Styrke ikke kunde modstaa Fjendens Overmagt, er indlysende. Overvagtimesterens Hest styrtede, og han blev tillige med et Par Dragoner tagen til Fange, medens Resten af Pikettet flygtede i Retning af Skjødebjerggaard. Indkvarteringen her rykkede ganske vist frem, for en Del af Dragonernes Vedkommende med Staldkittel paa og paa usadlede Heste, men der fandt intet Sammenstød Sted; vore Dragoner gjorde — overvældede ved Synet af Fjendens Overmagt — omkring og flygtede bag Skjødebjerggaard.

I dette Øjeblik indtraf Sekondløjtnant Sauerbrey, og da Fjenden standsede ved Skjødebjerggaard for, inden Fremrykningen fortsattes at undersøge, hvor meget der stod bag Gaarden, lykkedes det Løjtnanten, der var godt lidt af Folkene og kendt som en rask Karl, ved sin bestemte og rolige Optræden at faa Hold paa Folkene. Og da han vidste, at det gjaldt om at vinde Tid for Eskadronen, kastede han sig modigt mod den langt over-

Ikike over Iseabimet om Bokke

legne Fjende, der nu brød frem fra Skjødebjerggaard. Fjenden modtog dog — uvist af hvilken Grund — ikke Angrebet, men veg atter tilbage bag Skjødebjerggaard. Da Løjtnanten, som Følge af denne Manøvre, befrygtede et Baghold, standsede han og sendte en lille Patrouille ud til Siden for at se, hvor meget der var bag Gaarden.

Nu greb Fjenden atter Offensiven og rykkede frem, dog kun i Trav, medens man fra de fjendtlige Officerer hørte Raabene: »Vorwärts, Kerls! — Vorwärts, Kerls!« Løjtnanten udbrød da: »Ja, jeg skal F g . . . mig give eder Vorwärts«, hvorpaa han med sin lille Flok paa ca. 40 Mand kastede sig i Karriere mod Têten, som han væltede. Da Husarerne formodentlig samtidig opdagede den Styrke, der rykkede frem fra Vorbasse, og da en af vore Underofficerer, Voss, der havde ligget indkvarteret med 3 Mand paa en lille Gaard Sydvest for Skjødebjerggaard og tidligere ganske rolig havde ladet Tyskerne gaa forbi, nu under høje Hurraraab angreb dem i Ryggen, troede de rimeligvis, at disse 4 Mand vare Forløbere for en hel Eskadron, og at de saaledes vare omringede af danske Dragoner paa alle Sider. De grebes derfor af en panisk Skræk og gjorde — trods deres Officerers Anstrængelser — omkring og jøge i vild Flugt tilbage mod Kragelund, bestandig skarpt forfulgt af vore Dragoner.

Da en af Ritmester Moe mod Bække fremsendt Patrouille meldte, at de 3 fjendtlige Delinger, som stode her, vare begyndte at rykke frem, standsede Forfølgningen ved Kragelund Huse. Dragoneskadronen trak sig derefter tilbage bag den Korsvej, der dannes af Vejen fra Foldingbro over Bække til Egtved og Vejen fra Ravnholt over Kragelund til Vorbasse. Herfra afsendtes den første Melding til Divisionen.

Fjenden trak efterhaanden sine Delinger sammen og marcherede tilbage ad den Vej, han var kommen.

En morsom Episode under Kampen er Overvagtimester Jøns' Befrielse. Overvagtimesteren stod, efter at han var bleven tagen til Fange, da Pikettet blev kastet, efter Ordre til Fods paa Heden og saa Kampen bølge frem og tilbage. Saa styrtede der en Husar ved Siden af ham. Overvagtimesteren griber hurtig Hesten i Tøjlen og river Sablen fra Husaren, hvorpaa han svinger sig i Sadlen. Da Stigremmene vare for korte, tvang han Husaren til at spænde dem ud, hvorpaa han galloppe-rede af Sted for at deltage i Kampen.

Efter at Forfølgningen var standset ved Korsvejen, begyndte Opsamlingen af de saarede, ved hvilket Arbejde Sognefoged Hansen fra Gjesten, der, som alt nævnt, om Morgenen var kommen til Vorbasse, ydede en værdifuld Assistance.

Den første Forbinding anlagdes paa Skjødebjerggaard af en fangen Feltchirurg. 2 unge Kvinder, Frøken Lorentzen, en Søsterdatter af Forpagteren paa Skjødebjerggaard, og Frøken Wesenberg, en Datter af Præsten i Vorbasse, ydede ved denne Lejlighed en fortrinlig Hjælp. Disse 2 unge Damer ere et godt Eksempel paa, hvor hurtig Omstændighederne kunne modne. Aftenen før havde de med den største Rædsel udtalt sig om, hvor forfærdeligt det maatte være at se de saarede, og at de absolut ikke vilde kunne holde ud at være til Stede, og nu, da deres Hjælp behøvedes, arbejdede de trøstigt, uden at de slemme Hugsaar tilsyneladende gjorde noget Indtryk paa dem. Efter den første Forbinding kørtes de saarede til Hejnsvig, hvor Eskadronen gik i Kvarter, og hvor Distriktslæge Røse fra Grindsted indtraf. De saarede bleve næste Dag indlagte paa Sygehuset i Grindsted.

Fjendens Tab havde været:

Fangne: 1 Officer.

1 Feltchirurg.

32 Underofficerer og Menige, hvoriblandt 7 saarede.

22 Heste.

Vort Tab:

Fangne: 4 Dragoner.

6 Heste.

Saarede: 4 Underofficerer.

3 Menige.

Af de saarede døde paa Sygehuset i Grindsted den 1. Marts en tysk Husar og den 12. Marts en dansk Korporal, Nielsen. Da et tysk Regiment senere paa Aaret passerede Grindsted, anbragte det et smukt Trækors saavel paa Husarens som paa Korporalens Grav. Husarens Grav er nu desværre forsvunden, hvorimod der paa Korporal Niensens Grav findes en Mindesten med følgende Inskription:

»Laust Nielsen, Korporal ved 3. Drgrgmt.s 5. Esk., født i Føvling d. 20. Maj 1839. Saaret i Kavallerifægtningen ved Vorbasse d. 29. Februar 1864. Hans Eskadronskammerater rejste ham dette Minde. Fred med dit Støv«.

Naar Kræfterne havde tilladt det, kunde der let være gjort mange flere Fanger; men man kunde ikke tillade nogen at ride ud for at gøre Fanger, da det var nødvendigt at holde Styrken samlet for det Tilfælde, at Fjenden gik over til Angreb, hvad der var meget sandsynligt, hvis han blev klar over, hvor numerisk overlegen, han var. Det lykkedes derfor mange af de til Fods flygtende Husarer [paa Grund af, at Sneen skjulte Grøfter og Huller i Heden, havde der fundet særdeles mange Styrtninger Sted] at slippe bort. For fleres ved-

kommende skal det have taget temmelig lang Tid, inden de kom tilbage til deres Afdeling, saa muligvis vilde et Par Patrouiller, udsendte senere paa Dagen fra vor Side, endda have kunnet gøre en rig Høst.

Forinden denne lille Beretning om en af vore smukkeste Kampe i 64 slattes, skal jeg endnu blot med et Par Ord mindes nogle enkelte af dem, som Regeringen fandt særlig Anledning til at udmærke. Den ene er Sekondløjtnant Sauerbrey, Helten fra Vorbasse, nævnes han ofte, og visselig ikke med Urette; thi det var i første Linie ham og alene ham, der ved sin modige og absolut resolute Optræden skaffede os Sejren. Sauerbrey, der kort Tid efter Kampen blev Ridder af Dannebrog, gjorde i mange Aar efter Krigen Tjeneste som Premierløjtnant i Dragonerne. Efter at han havde taget sin Afsked i 1880, levede han forskellige Steder her i Landet, indtil han tilsidst bosatte sig i Helsingør, hvor han for et Par Aar siden døde.

En anden er Korporal Voss, den Underofficer, der med et Par Mand kastede sig i Ryggen paa Fjenden, da Sauerbrey angreb. Voss, der for sin Deltagelse i Fægtningen modtog Sølvkorset, gik senere over i Grænsendarmeriet, hvor han avancerede til Oversergent og i mange Aar gjorde Tjeneste paa Station Villebøl.

Den sidste er en civil Mand, nemlig Sognefoged Hansen fra Gjesten, der ogsaa fik Sølvkorset. Sognefogden, der havde ydet Eskadronen meget værdifulde Tjenester ved Efterretningsvæsenet, blev Dagen efter Kampen ved Vorbasse, den 1. Marts, fængslet af Tyskerne — disse vare naturligvis kun gennem en eller anden elendig Angiver komne paa det rene med, at det netop var Hr. Hansen, der havde ydet de mest værdifulde Oplysninger — og tillige med sin Karl, Johannes Damgaard, under

utrolig Raahed slæbt Syd paa til Flensborg for først efter 20 Dages Forløb atter at slippe fri som Følge af en Henvendelse fra Stiftamtmand Nielsen til Generalfeltmarskal v. Wrangel.

Som tidligere nævnt var Hr. Hansen i Vorbasse den Dag, Fægtningen fandt Sted, og dog var det fra hans Hjem at Efterretningen om, at fjendtlige Husarer vare i Gjesten, sendtes til Bække.

Hermed forholder det sig saaledes. Hr. Hansen havde, forinden han tog hjemmefra, instrueret sin 13aarige Søn, Hans Simon, om, hvorledes han skulde forholde sig, hvis han saa noget til Fjenden. Da Drengen nu opdagede Husarerne ved Gjesten Kirke, stod det ham straks klart, at et ridende Bud aldrig vilde slippe af Sted. Han blev derfor enig med Karlen, den tidligere nævnte Johannes Damgaard, om, at denne skulde forsøge at naa Bække til Fods. Det lykkedes, da de Husarer, der satte efter ham, bleve stikkende i noget Mosedynd.

Sognefoged Hansen er død for flere Aar siden; men hans Søn, den omtalte raske og snarraadige Dreng, lever endnu. Han løber paa Surhave Mark ved Brørup.

Beboere i Vorbasse har i Plantagen ved Byen rejst en Mindesten, der bærer Indskriften: »Ved Vorbasse sejrede danske Dragoner over prøjsiske Husarer den 29. Februar 1864. Gud han raader, naar vi fange Sejringen«.

Ja, Fægtningen ved Vorbasse er et af Lyspunkterne fra Krigsaaret 1864. Lad os derfor med Taknemlighed mindes vore tapre Dragoner, der kæmpede og sejrede her, og da først og fremmest Helten fra Vorbasse, Sekondløjtnant Sauerbrey: Ære være hans Minde.
